

Nya kväveregler i Danmark

Socketbetorna på positivlistan. Men på gårdsnivå kommer de nya danska kvävereglerna att få stor påverkan på hur många kilo det totalt kan fyllas på i gödningslådan eller spridaren.

Det danska lantbruket är för närvarande satt under press från flera håll. Plantering av skog på åkermark är som bekant på tapeten, men även exempelvis ytterligare skärpta regler kring kvävegödslingen.

Danmark införde faktiskt den första regleringen av kvävetillförseln till åkermark redan 1987, med det som på danska kallades Vandmiljøplan I. Sedan dess har regleringen successivt byggts ut och justerats. Mängden kväve som fått tillföras har varit bero-

ende av specifika kvävenormer för varje gröda.

Sedan 2016 har regleringen riktats mer målinriktat, så att insatsen differentieras geografiskt beroende på känsligheten i den närliggande vattenmiljön. Den typiska kvävenormen

för sockerbetor har legat runt 120 kg N per hektar – men be-rott på jordart, förfrukt och en N-prognos för året.

Motsvarande siffror för höst- vete har varit 160–170 kg N per hektar för sandjord och 180–190 kg N per hektar för lerjord.

Regleringen skärps

Från och med 2027 inför Dan- mark ett helt nytt sätt att regle- ra kvävet inom jordbruket. Den nuvarande fält- och gödnings- baserade regleringen avskaf- fas och ersätts av en utsläpps- baserad kvävereglering. Fokus kommer inte längre att ligga på hur mycket kväve som tillförs åkermarken, utan på hur myck- et kväve som faktiskt hamnar i vattenmiljön.

Kärnan i den nya modellen är att varje gård får en årlig ut- släppskvot för kväve. Kvoten anger den maximala mängden kväve som får släppas ut från gårdens arealer till kustvattnet.

Utsläppet beräknas med mo- deller, som kombinerar kväve- utlakning från rotzonen med markens och landskapets re- tention – alltså förmågan att hålla kvar och omvandla kvävet innan det når havet.

Det innebär att regleringen blir mycket lokalt differentie- rad och beror på jordart, hydro- logi och läge inom kustvattnets avrinningsområde.

Stort fokus på mellangrödor. I Danmark har det, kanske ännu mer än i Sverige, varit stort fokus på mellangrödor för att minska risken för kväveutlakning – och redan nu finns krav på att etablera mellangrödor efter grödor som skördas tidigt (till exempel höstvete). En åtgärd som kommer att ha stor betydelse även i det nya regelverket.

Utsläppskvoterna fastställs inom varje avrinningsområde, där det finns ett samlat tak för hur mycket kväve det enskilda området får belasta vattenmil- jön med.

Åtgärder och kvoter

Den nya regleringen innebär att grödval och växtföljd får stor betydelse, eftersom olika grödor bidrar olika mycket till kväveutlakning.

Samtidigt blir kollektiva åtgärder som minivåtmarker, särskilda åtgärder för låglän- ta områden och att ta mark ur produktion centrala verktyg för att minska belastningen i av- rinningsområdena. Det öppnas även för handel med utsläpps- kvoter, så att gårdar med över- skottskvot kan sälja till andra.

Vad händer med betorna?

Den nu tilltänkta nya kväve- regleringen är över lag positiv för sockerbetornas del. Socker- betor har vanligtvis en lägre kväveutlakning än många an- dra grödor, eftersom de har en lång växtsäsong och ett högt kväveupptag. I en utsläppsba- serad reglering betyder det att sockerbetor belastar gårdens utsläppskvot relativt lite per hektar.

Det gör sockerbetor till en attraktiv gröda i växtföljden, särskilt när gården behöver hålla sig inom en sammanlagd kväveutsläppsram.

Mikkel Nilars
NBR Nordic Beet Research

Översättning: Rikard Andersson

	Nuvarande modell	Ny modell från 2027
Regleringsnivå	Fält / företag	Företag
Vad regleras	Tillfört kväve	Utsläppt kväve
Företagsansvar	Indirekt	Direkt ansvar
Grödval	Begränsad betydelse	Stor betydelse
Åtgärder på företaget	Mellangrödor, reducerad N-gödsling, kantzoner	Växtföljd, grödval, mellangrödor, lägre N-nivå, ett- och flerårig träda

Utökade och ändrade krav. Från 2027 flyttas kväveregleringen från en norm- och fältbaserad styrning till en utsläppsbaserad reglering på företagsnivå, där grödval, växtföljd och lokala åtgärder blir centrala verktyg.